

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

KARAR ANALİZİ DİZİSİ

3

**Kamu Denetçiliği
Kurumunun
Çocuk İzlem Merkezleri
Hakkındaki Kararının
Analizi**

Av. Selmin Cansu Demir

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Karar Analizi Dizisi

3

Kamu Denetçiliği Kurumunun Çocuk İzlem Merkezleri Hakkındaki Kararının Analizi

Av. Selmin Cansu Demir

*Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteđiyle
hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Eşit Haklar
İçin İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır
ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak
zorunda değildir.*

İçindekiler

GİRİŞ	4
BAŞVURU HAKKINDA YAPILAN İNCELEME VE ARAŞTIRMAYA DAİR TESPİTLER	6
Toplanan Bilgi ve Belgelere İlişkin Değerlendirme	6
Yerinde İnceleme Yetkisine İlişkin Değerlendirme	7
Çocuk Katılımına İlişkin Değerlendirme	9
Kararda Kullanılan Mevzuata İlişkin Değerlendirme	11
Başvuru ve Karar Arasında Geçen Süreye İlişkin Değerlendirme	13
RESEN HAREKETE GEÇME YETKİSİZLİĞİ KARŞISINDA ÖZEL RAPOR HAZIRLAMA YETKİSİNİN ÖNEMİNE DAİR TESPİTLER	13
KARARIN DEZAVANTAJLI GRUPLARA ETKİSİNE İLİŞKİN TESPİTLER	15
ALINAN KARARIN İÇERİĞİNE İLİŞKİN TESPİTLER	17
KARARIN YAYINLANMASINA İLİŞKİN TESPİTLER	20
SONUÇ	21

Giriş

İdarenin yargı dışı denetim organlarından biri olan Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), 16.06.2023 tarihinde Çocuk İzlem Merkezlerine (ÇİM) yönelik önemli bir tavsiye kararı vermiştir. 2022/19030 numaralı başvuruya göre; Başvurucu, cinsel istismar suçuna maruz kalma şüphesi ile ilgili işlemler nedeniyle ÇİM'lere getirilen çocukların, günlük beslenme ve giysi ihtiyaçlarının karşılanması için her bir merkeze ödenek tahsis edilmesi gerektiğini, 7/24 esasıyla çalışan ÇİM'lerin çoğunun il merkezlerinde olduğunu, bazı illerde ÇİM bulunmaması durumunda mağdur çocukların uzak yerlerde bulunan ÇİM'lere getirildiğini, buradaki işlemler sırasında mağdur çocukların ve ailelerinin günlük ihtiyaçlarının karşılanmasında sorunlar yaşanabildiğini, hastanelerde bu ihtiyaçların giderilmediğini, koordinasyon kurullarında idareler tarafından bu konuya tahsis edilmiş fon bulunmadığının belirtildiğini, çocukların ihtiyaçlarının personelin gayretleri ve düzensiz bağışlarla karşılandığını aktararak, korunma ihtiyacı olan çocuk statüsündeki mağdur çocukların günlük ihtiyaçlarının karşılanması için ÇİM'lere ayrı ayrı ödenek tahsis edilmesi konusunda tavsiye kararı talep etmiştir. Başvuruya konu idareler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığıdır.

KDK tarafından ÇİM'lerin işleyişine ilişkin, çocuğun korunması ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi esas alınarak çocuk adalet sisteminin onarıcı adalet yaklaşımıyla yapılandırılması amacıyla aşağıdaki karar verilmiştir:

- Hazırlık çalışması devam eden Çocuk İzlem Merkezleri Yönetmeliği çalışmalarına ilgili kamu ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınması,
- İlgili Yönetmelik'te, ÇİM'lere gelen cinsel istismar mağduru çocukların merkezde buldukları sürece günlük ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik açık ve belirleyici düzenlemelere de yer verilmesi,
- Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin "İlkeler" kenar başlıklı 11'inci maddesinin birinci fıkrasındaki düzenleme gereği, *"mağdurlara, mağdurların yakın akrabalarına ve bunların bakımından sorumlu kişilere gerekli desteğin sağlanması, etkili sosyal programların oluşturulması ve çeşitli disiplinleri içeren yapıların kurulmasını"* teminen ilgili idareler arasında koordinasyon ve iş birliği sağlanarak halihazırda devam eden çalışmaların en kısa sürede tamamlanması,
- Hedeflenen çalışmaların 63 Sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 12'nci maddesinde belirtilen *"adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere ve suç mağdurlarına yönelik sunulan hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini artırmak, hizmet sunumunda karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmak ve sunulan hizmetin koordinasyonunu"*

sağlamak” amacıyla kurulan Danışma Kurulu çalışmalarında, yukarıda belirtilen Çocuk İzlem Merkezlerine yönelik tavsiyelerin dikkate alınması,

- Çocuk İzlem Merkezleri Yönetmeliği'nin en kısa sürede tamamlanarak yayımlanması,

amacıyla Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir.

Bu çalışma ile yukarıda aktarılan kararın analizinin yapılarak, KDK'nin ulusal insan hakları kurumları standartları çerçevesindeki durumunun değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Karar, Birleşmiş Milletler tarafından 20 Aralık 1993 tarihli ve 48/134 sayılı kararla onaylanan “İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması İçin Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler” (Paris Prensipleri) ve 2 Mayıs 2019 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından onaylanan Ombudsmanlık Kurumunun Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin İlkeler (Venedik Prensipleri) çerçevesinde ele alınmıştır.

Bağımsız ulusal insan hakları kuruluşlarının, Türkiye'nin tarafı olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) uygulanmasını sağlama açısından önemli mekanizmalar olarak kabul edilmesi ve kararın doğrudan çocuk haklarına ilişkin olması nedeniyle karar analizinde, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi tarafından 2002 senesinde yayınlanan “Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının Çocuk Haklarının Yaygınlaştırılmasındaki ve Korunmasındaki Rolü” başlıklı 2 Numaralı Genel Yorumu'na da yer verilmiştir. Komite, Genel Yorumu'nda bu kurumların rolünü devletlerin Sözleşme'ye uygun davranması ve uygulama konusunda kaydettiği mesafeyi bağımsız biçimde izlemek ve çocuk haklarına tam saygı gösterilmesi için mümkün olan bütün çalışmaları yapmak olarak tanımlamıştır. Türkiye'de kurulan bağımsız insan hakları kurumlarından biri olan KDK, 2019 senesinde UNICEF ile birlikte hazırlayıp yayımladığı Çocuk Hakları Strateji Belgesi'nde, KDK'nin Türkiye'de yaşayan tüm çocukların haklarını aramayı, korumayı ve hayata geçirmeyi hedeflediğini belirtmiş; bu kapsamda tüm çocukların bağımsız haklara sahip olduğu kabulüyle Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun bir şekilde hareket etme, çocukları ilgilendiren tüm şikâyet başvurularında çocuğun yüksek yararı ilkesini uygulayarak çocukların görüşlerini dinleme ve dikkate alma vizyon ve misyonu ile çalıştığını ifade etmiştir¹.

Tüm bunlarla birlikte, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, Haziran 2023'de açıkladığı Türkiye hakkındaki sonuç gözlemlerinde, İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulmasını memnuniyetle karşıladığını ve Kamu Denetçiliği Kurumunun çocuk şikâyetlerini ele almasını dikkate aldığını belirterek bu iki kurum hakkında iki kritik tavsiyede bulunmuştur: Bunlardan ilki, kurumların, Paris İlkeleri'ne tam uyum içinde,

1 <https://kdkcocuk.gov.tr/kdk-pdf/cocukhaklaristratejisi/mobile/index.html> (Erişim Tarihi: 20.12.2023)

finansman, yetki, dokunulmazlıklar ve üyelik dahil olmak üzere bağımsızlıklarını güvence altına almak için daha fazla adım atması gerekliliğine ilişkindir. Komite ayrıca, kurumların, çocuk mağdurların mahremiyetini ve korunmasını sağlayarak, çocuklar tarafından yapılan şikayetleri çocuğa duyarlı ve çocuk dostu bir şekilde alma, soruşturma ve ele alma mekanizmalarını güçlendirmelerini; izleme ve takip çalışmalarını yürütmelerini ve ülke genelinde çocuklar arasındaki görünürlüğünün sağlanması için adımlar atmasını önermiştir².

Bu çalışma, her ne kadar tavsiye ile sonuçlanan tek bir KDK kararının incelenmesinden ibaret olsa da yukarıda açıklanan standartlar ışığında, KDK'nin araştırma, değerlendirme ve karar süreçlerine odaklanarak; kurumun dezavantajlı grupların adalete erişimine etkisini ve çocuklarla ilgili kamu politikası oluşturulmasına katkı sunabilecek önemli bir fırsatı nasıl kullandığını göstermeyi amaçlamaktadır.

Başvuru Hakkında Yapılan İnceleme ve Araştırmaya Dair Tespitler

Çalışmanın bu bölümünde, KDK'nin başvuru sonrasında yaptığı inceleme ve araştırma değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, başvuru konusunu aydınlayabilecek bilgi ve belge taleplerinin hangi kurumlardan istendiği, yerinde inceleme yapılıp yapılmadığı, kimlerin görüşlerine başvurulduğu, kararda yer alan mevzuatın başvuru konusuna uygunluğu ve başvuru ile karar alınması arasında geçen süre analiz edilmiştir.

Toplanan Bilgi ve Belgelere İlişkin Değerlendirme

Paris Prensipleri'ne göre, ulusal insan hakları kurumları, yetki alanına giren durumları değerlendirmek için gerekli bütün kişileri dinlemeli, her türlü bilgi ve belgeyi toplama- lıdır. Venedik Prensipleri uyarınca da ombudsman, soruşturmaya yardımcı olabilecek herhangi bir kişi veya kuruluştan iş birliği yapmasını talep etme ve ilgili tüm bilgi ve belgelere sınırsız erişim hakkına sahip olmalıdır. Bu hak, ombudsmanın kurumlara ve özgürlüklerinden yoksun bırakılanlar da dâhil olmak üzere kişilere engelsiz erişimini de içermelidir. Bu standartlarla bağlantılı olarak Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin "İnceleme ve Araştırma" başlıklı 5'inci bölümünde, KDK tarafından idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarının insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, huku- ka ve hakkaniyete uygunluk ve iyi yönetim ilkeleri yönlerinden incelenip araştırılacağı; şikâyet konusunun insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere, kadın ve çocuk hakla- rına ilişkin olması halinde yerinde inceleme ve araştırma yapılabileceği, idareden bilgi ve belge istenebileceği, bilirkişi görevlendirilip tanık dinlenebileceği belirtilmiştir.

2 Türkiye'nin birleştirilmiş 4 ve 5. raporlarına ilişkin Komitenin nihai gözlemleri: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2FC%2FTUR%2FCO%2F4-5&Lang=en Resmi olmayan çeviri için bakınız: https://epi-turkiye.net/web/wp-content/uploads/2023/06/CRCCTURCO4-5_52894_TUR-_Revize-14.6.23.pdf (Erişim Tarihi: 20.12.2023)

Çalışmaya konu karar içeriğine bakıldığında, başvurunun iddia ve taleplerine ilişkin özet kısmının ardından yalnızca idarelerin başvuruya ilişkin açıklamalarına ve ilgili mevzuata yer verildiği görülmektedir. Buna göre KDK, başvuruyu inceleme yetkisi kapsamında, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bilgi ve belge talebi göndermiş ve kararda gelen cevaplara yer vermekle yetinmiştir. Sayılan idareler dışında, çocuk ve kadın hakları alanlarında çalışan sivil toplum örgütlerinden görüş istendiğine dair bir bilgi karar içeriğinde yer almamaktadır. Başvuru hakkında Türkiye Barolar Birliğinden alınan görüş, çocuklara yönelik hak ihlallerinin boyutunu ortaya koymak ve sorunları tespit etmek açısından oldukça önemli olmakla birlikte, başvuruya konu edilen idarenin eylem ve işlemlerini ayrıntılı şekilde değerlendirebilmek, çocukların yaşadıklarını çok taraflı bir bakış açısıyla görebilmek ve maruz kalınan hak ihlallerine karşı etkili çözümler üretebilmek için ilgili sivil toplum örgütlerinin deneyim ve görüşlerine de başvurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anılan kararda kendini gösterdiği gibi, Kamu Denetçiliği Kurumunun çoğulcu temsiliyetine yönelik eleştiriler bulunmaktadır³. Paris Prensipleri'ne göre, ulusal insan hakları kurumlarının üyelerinin seçimi, özellikle insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili sivil toplum güçlerinin çoğulcu temsilini sağlamaya yönelik tüm güvencelelere olanak sağlayan usullere uygun olarak yapılmalıdır. Yine Paris Prensipleri'ne göre ulusal insan hakları kurumları, çalışma yöntemi olarak insan hakları ve özellikle çocuklar, engelliler, göçmenler gibi kırılgan grupların korunması gibi alanlarda çalışan sivil toplum örgütleriyle ilişkilerini geliştirmelidir. Aynı doğrultuda, Çocuk Hakları Komitesinin 2 Numaralı Genel Yorumu da ulusal insan hakları kurumlarının sivil toplum örgütleri, toplumsal ve mesleki kuruluşlar, çocuk hakları alanında çalışan uzmanlar gibi bileşenlerden oluşarak, çoğulcu temsili sağlayacak yapıda olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, Komite, sivil toplum kuruluşlarının insan hakları ve çocuk haklarının geliştirilmesinde hayati bir rol oynadığını ve insan hakları kurumları ile iş birliği içinde çalışmalarını gerektiğine vurgu yapmıştır. Açıklanan uluslararası standartlar bir arada değerlendirildiğinde, Türkiye'deki gibi çoğulcu temsil gücünü üyeleriyle sağlayamayan KDK'nin, bu temsil eksikliğini telafi edebilmek için sivil toplum örgütleri ile iş birliklerini geliştirme çabasında olması önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerinde İnceleme Yetkisine İlişkin Değerlendirme

KDK, sınırlı sayıda idareden görüş alarak verdiği tavsiye kararında, Paris ve Venedik Prensipleri uyarınca sahip olduğu -yukarıda açıklanan- yetkilerle birlikte, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 22/4'üncü maddesi uyarınca şikâyet konusunun çocuk haklarına ilişkin

3 Karan, Ulaş ve Sever, D. Çiğdem. "Bir İnsan Hakları Koruma Mekanizması Olarak Ulusal Eşitlik Kurumları Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Örneği". Eşit Haklar İçin İzleme Derneği. İstanbul 2020.

olması halinde yerinde inceleme ve araştırma yapabilme yetkisi ile Yönetmeliğin 24 ve 25'inci maddeleri uyarınca bilirkişi görevlendirme, tanık veya ilgili kişileri dinleme yetkilerini de kullanmamıştır.

KDK'ye yapılan bir bilgi edinme başvurusuna gelen yanıtta göre, KDK'nin 2017-2021 yılları arasında yıllık 125 civarında dosya için bilirkişi görevlendirdiği, 2019-2021 yılları arasında yerinde incelemenin yılda 2'şer dosya için yapıldığı, tanık ve ilgili kişi dinlemenin ise bir dosya için başvuru bir yöntem olduğu; buna göre de esasına girilen dosyaların yaklaşık %2,5'i için bilirkişiye başvurulduğu, yerinde inceleme ve tanık/ilgili kişi dinleme yetkisinin ise istatistiklere dahi yansıyamayacak azlıkta kullanıldığı anlaşılmış; yetkisi dahilindeki araştırma yöntemlerini yeterince kullanmayan bir denetim merciinin sorunları aydınlatabilmesinin ve idare nezdindeki gücünün oluşmasının sınırlı olabileceği değerlendirilmiştir⁴.

Çocuk Hakları Komitesinin 2 Numaralı Genel Yorumu'na göre insan hakları kurumlarının çocuklar adına veya doğrudan doğruya çocuklar tarafından iletilen şikayetlere ilişkin araştırma yapma yetkileri bulunmalı ve bu tür araştırmaları gerektiği gibi yapabilmeleri için tanıklara başvurma, ilgili belgelere ulaşma ve çocukların tutuldukları kurumlara girebilme yetkilerine sahip olması gerekir. Kurumlara, ilgili yasa ve yönetmeliklerde, hangi türde olursa olsun alternatif bakım altında olan çocuklara ve çocukların yerleştirildikleri bütün kurumlara özel görüşme amacıyla ulaşma hakkı tanınmalıdır. Her ne kadar uluslararası standartlara uyumlu şekilde, ilgili ulusal mevzuat ile KDK'ye bu yetkiler verilse de yerinde inceleme, bilirkişi görevlendirme ve ilgili kişileri dinleme gibi etkili yöntemlerin uygulamada kurum tarafından kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Oysaki, çalışmaya konu kararda yer alan ÇİM gibi çocukların sağlık hakkı ve adalet erişimleri ile ilgili çeşitli işlemlere tabi tutularak belirli bir zaman geçirmek durumunda kaldığı yerlerde, KDK tarafından yapılacak incelemenin niteliği, çocuklara sunulan hizmetin aksayan yönlerini ve sistemsel sorunları tespit edebilmek açısından hayatidir. Gerçekten de KDK'nin yerinde inceleme yaptığı sınırlı sayıdaki kararından biri olan Erzurum'daki Geri Gönderme Merkezindeki hukuka aykırılıklara ilişkin iddialarla ilgili 2015/6136 numaralı başvuruda, KDK yapmış olduğu yerinde incelemenin ardından merkezde kalan kişilerle ilgili kapsamlı tespitler yaparak; çocukların ve diğer dezavantajlı kişilerin yemeklerin iyileştirilmesi ile ilgili tedbirlerden, çocukların oyun alanlarını ve eğitim haklarını kullanabilmeleri için atılması gereken adımlara kadar ilgili idarelere ayrıntılı tavsiyelerde bulunmuştur⁵. Açıklanan kararın, analize konu karar ile benzeşen yönleri değerlendirildiğinde, yerinde incelemenin önemi açıklığa kavuşmaktadır. KDK'nin sadece masa başı inceleme ve araştırma yaparak, ilgili idarelerin iyileş-

4 Aktaş, Kadir. "10. Yılında Kamu Denetçiliği Kurumu Uygulamalarının Geliştirilmesi Sorunu (Bir Uygulamayı Değerlendirme Makalesi)." Yasama Dergisi 45 (2022): 47-94.

5 <https://paylasim.ombudsman.gov.tr/dokuman/documentuploads/KDK-2016-YILLIK-RAPORU/KDK-2016-YILLIK-RAPORU.pdf> ve <https://www.kdkcocuk.gov.tr/kdk-pdf/kdk-kararlar-derlemsi.pdf> (Erişim tarihi: 22.12.2023)

tirmeleri gereken alanlara yönelik kapsamlı bir durum değerlendirmesi sunma ve de böylece idarelerin tavsiye kararlarına uymama dirençlerini daha güçlü karşılayabilme imkanını yeterince kullanamadığı düşünölmüştür.

Çocuk Katılımına İlişkin Değerlendirme

Analize konu başvurunun araştırma aşamasında KDK, yerinde inceleme yapmamanın yanı sıra tanık ve ilgili kişileri de dinlememiştir. Özellikle başvuru ile ilgili kişilerin zaten görüşlerine toplumsal olarak da yeterli önem verilmeyen, hak ihlalleri karşısında başvuru mekanizmalarını kullanma konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmayan çocuklar olduğu düşünöldüğünde KDK'nin bu yetkilerini kullanmamasının sonuçlarının daha ağır olduğu söylenebilir.

2 Numaralı Genel Yorum'a göre, Sözleşme'nin 12. maddesi ile güvencelenen katılım hakkı kapsamında, çocukların kendilerini ilgilendiren konulardaki görüşlerine gerek hükümetlerin gerekse tüm toplumun gerekli saygıyı göstermesinin sağlanmasında ulusal insan hakları kurumlarının önemli bir rolü vardır ve bu genel ilkenin ulusal insan hakları kurumlarının kuruluşunda, örgütlenmesinde ve faaliyetlerinde de geçerli olması gerekmektedir. Bu kapsamda kurumlar, çocuklarla doğrudan temas kurmalı, çocukların ilgili süreçlere katılmalarını sağlamalı ve çocuklara danışmalıdır.

Açıklanan genel yorum ilkelerine uygun biçimde KDK, Çocuk Hakları Stratejisi'nde çocuk haklarına ilişkin misyon ve vizyonunu açıklarken, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun bir şekilde hareket ettiğini, çocukları ilgilendiren tüm şikâyet başvurularında çocuğun yüksek yararı ilkesini uygulayarak çocukların görüşlerini dinleyip dikkate aldığı belirtmiştir. Ancak Çocuk Hakları Komitesi, daha önce de anılan Türkiye sonuç gözlemlerinde, KDK'nin çocuklar hakkındaki şikâyetleri çocuk dostu şekilde ele alması konusunda gelişme kaydetmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2022 senesinde mağdur sıfatıyla güvenlik birimlerine getirilen 232 bin 739 çocuğun %13,7'si (yaklaşık 31.900 çocuk) hakkında cinsel suçlar nedeniyle adli işlemler yapıldığı açıklanmıştır⁶. Adli İstatistiklerde ise Cumhuriyet Başsavcılıklarında TCK uyarınca sonuçlanan soruşturmalara bakıldığında 2021 yılında çocukların cinsel istismarı kapsamında 44.880 suç sayısının olduğu görölmektedir⁷. Bu veriler, başvuru konusu merkezlerin ne kadar çok çocuğun hayatını doğrudan etkilediğini ortaya koyması ve de karar verilirken bu kadar büyük bir grubun deneyim ve görüşlerinin dikkate alınmadığını göstermesi açısından da oldukça çarpıcıdır.

6 Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2022 için bakınız: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662> (Erişim tarihi: 19.12.2023)

7 Adli İstatistik 2022 yılı raporu halen açıklanmamıştır. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından açıklanan Adli İstatistikler 2021 için bakınız: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> (Erişim tarihi: 19.12.2023)

KDK'nin inceleme ve araştırma yetkilerini titizlikle kullanmaması sonucunda, kararda cinsel istismara maruz kalma şüphesi altındaki çocuklarla ilgili işlemlerin başvuruda ifade edilen koşullar altında yapılmasının çocukları nasıl etkilediği, çocukların kendilerini ifade etmelerine ve adalete erişimlerine ne boyutta yansıdığı, etkili soruşturma yükümlülüğü bakımından ne gibi sonuçlara yol açtığı vb. sorun alanları hiç tartışılmamış, idarenin çocukların ikincil mağduriyetlerine yol açma riski taşıyan eylem ve işlemlerine yer verilmemiştir. Oysa, çocukların cinsel istismara maruz kalma şüphesi ile yürütülen soruşturmalarda gerek maddi gerçeğin ortaya çıkması gerekse de çocuk haklarının temini için aşağıda yer alan uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bunun için çocukların,

- Utanmadan, korkmadan, suçlanmadan, sıkılmadan kendilerini rahatlıkla ifade edebileceği güvenli ortamların sağlanması,
- Beyanlarını destekleyebilecek deliller konusunda ayrıntılı şekilde bilgilerine başvurularak etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilmesi,
- Korunma ihtiyaçlarının araştırılarak gerekli tedbirlerin alınması,
- Gizliliklerinin ve güvenliklerinin sağlanması,
- Şüpheli/sanık ve yakınları ile karşılaşmalarının önüne geçilmesi,
- Hakları ve adli süreçlerle ilgili anlayabileceği dilde bilgilendirilmeleri,
- Karmaşık adli usuller nedeniyle yorulmaları yerine işlemlerin tek elden hızlı ve kolayca halledilmesi

mümkün olmalıdır. Böylelikle ÇİM uygulaması, şüphelinin/sanığın savunma hakkı ile çocuğun yüksek yararı arasında denge kurarak adil yargılanma hakkı ihlalleri ile adalete erişim önündeki engelleri kaldırmaya hizmet edebilir. Ancak uygulamaya dair bu tür tartışmaları geliştirme ve meseleye çocukların penceresinden bakma olanağı, KDK'nin inceleme ve araştırma süreçlerinde ilgili idarelerden gelen yanıtlarla yetinmesi nedeniyle bertaraf edilmiştir.

Başvuruya konu olay, inceleme süreçlerindeki eksiklikler nedeniyle çocukların bakış açısıyla ele alınmadığı gibi KDK çocukların kendilerini ilgilendiren süreçlere katılmalarını sağlayabilecek başka alanları da kullanmamaktadır. 2 Numaralı Genel Yorum, çocuk katılımını gerçekleştirebilmek için ulusal insan hakları kurumlarına danışman statüsünde çocuk konseyleri oluşturma gibi yöntemler önermektedir. Benzer şekilde Norveç örneğinde, ombudsmanın danışmanlarla birlikte farklı yaşam deneyimlerine sahip gönüllü çocuklar ile görüşebildiği uzman grupları bulunmaktadır: Bu gruplarda, cinsel şiddete maruz kalan, şiddet gören, ebeveynleri hapisanede olan veya etnik azınlıklara mensup olma gibi farklı deneyimlerden gelen çocuklar, ombudsmana tavsiyelerde bulunabilmekte, kurumlardaki hizmetlerin nasıl geliştirilebile-

ceği konusunda çocukların görüşlerine başvurulabilmektedir⁸. Diğer iyi uygulama örneklerine bakıldığında, ombudsmanlıkların çocuk panelleri, çocuk komisyonları ve çocuk danışma grupları gibi oluşumlar sayesinde çocukların gözünden olayları ele alma fırsatını yakalayabildikleri görülmektedir ancak Türkiye’de çocukların katılım haklarını gözetecek ve danışmanlıklarından faydalanabilecek benzer bir sistem bulunmamaktadır⁹. Bu eksikliğin giderilmesi hem kurum hem de kurumun denetlediği idareler nezdinde çocuk haklarının hayata geçirilmesi için atılacak önemli bir adım olacaktır.

Kararda Kullanılan Mevzuata İlişkin Değerlendirme

ÇİM’lerin işleyişinde yaşanan sorunlar hakkında yapılan başvuru üzerine verilen kararın “İlgili Mevzuat” bölümünde Anayasa, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin Çocuk Adaletinde Çocuk Hakları ile ilgili 10 Numaralı Genel Yorumu, Komitenin Çocuğun Yüksek Yararı Hakkının Öncelikli Olarak Dikkate Alınması Hakkı ile İlgili 14 Numaralı Genel Yorumu, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocuklara İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları), Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları), Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemlerinin Kullanılması Hakkında Yönetmelik, Çocuk Koruma Kanunu, Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi hükümlerine yer verilmiştir.

KDK’nin Çocuk Hakları Stratejik Planı’nda, kararlarda Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ilgili uluslararası belgelere atıf yapılması yöntemleri uluslararası iyi uygulama örnekleri arasında sayılmıştır. Anılan kararda da Sözleşme’nin kimi maddelerine gönderme yapılması ve başkaca uluslararası hukuk metinlerine yer verilmesi olumlu bir gelişmedir. Bununla birlikte dayanak gösterilen mevzuatta bazı eksiklikler de göze çarpmaktadır. Örneğin, yukarıda aktarıldığı üzere, kararda Komitenin Çocuk Adaletinde Çocuk Hakları başlıklı 10 Numaralı Genel Yorumu’na atıf yapıldığı görülmüştür. 2007 yılında yayınlanan bu genel yorum, çocuk suçluluğunu merkeze almakla birlikte; Komite, 2019 yılında aynı konuda bilim ve hukuktaki gelişmeler ışığında 10 Numaralı Genel Yorum’un yerini alan 24 Numaralı Genel Yorumu yayımlamıştır. Dolayısıyla kararda yer verilen 10 Numaralı Genel Yorum güncelliğini yitirmiştir. Yine kararda, çocuk suçluluğu alanındaki iki önemli belge olan Havana ve Pekin (Beijing) Kuralları’na atıf yapılmıştır. Bu kurallar, çocukların tutuldukları yerler bakımından uygulanabilir olmakla birlikte mağdur çocukları doğrudan ilgilendiren benzer mahiyetteki hukuki belgelere kararda yer verilmemesi eksiklik olarak değerlendirilebilir. Örneğin, Ekonomik ve Sosyal Konseyin 22 Temmuz 2005 tarih ve 2005/20 sayılı toplantısında kabul ettiği Ço-

8 Işıklı, Yasemin Mamur ve İnce Doğukan. «Çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesinde örnek bir model: Norveç Çocuk Ombudsmanı.» Ankara Barosu Dergisi 76.4 (2019): 51-74.

9 Önen, S. Mustafa ve Ergüzel Enis. “İskandinavya Çocuk Ombudsmanlığı Sistemi ve Türkiye’ye Uygulanabilirliği.” Ombudsman Akademik 7.14 (2021): 33-65.

çocuk Mağdurlarının ve Çocuk Suç Tanıklarının Dâhil Olduğu Meselelere İlişkin Birleşmiş Milletler Adalet Rehberi ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Çocuk Dostu Adalet İlişkin Rehberler de başvuru ile ilgili faydalanılacak hukuki metinlerdir. Yine kararda, çocukların katılım hakkını düzenleyen 12'nci maddeye yer verilmediği gibi Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 2009 yılında yayımladığı "Çocuğun Katılım Hakkı" ile ilgili 12 Numaralı Genel Yorumu da değinilmemiştir.

Doğrudan başvuruya ilişkin değerlendirmelerin olduğu, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19'uncu maddesinde yer alan "Çocuğun Şiddetin Hiçbir Türüne Maruz Kalmama Hakkı" ile Komitenin 2011 yılında bu madde ile ilgili yayımladığı 13 Numaralı Genel Yorumu da kararda yer bulamamıştır. Oysa genel yorumun "Araştırma" başlıklı 51'inci ve "Yargının Karışması" başlıklı 54'üncü maddeleri KDK için yol gösterici niteliktedir. Bu maddeler sırasıyla aşağıda yer almaktadır:

"İster çocuk, ister bir temsilci, isterse dışarıdan birisi tarafından iletilmiş olsun, şiddet olaylarının araştırılması vasıflı profesyonellerin verecekleri role özgü ve kapsamlı eğitimi, ayrıca çocuk hakları temelli ve çocuğa duyarlı yaklaşımı gerektirir. Titiz, ancak çocuğa duyarlı araştırma yöntemleri, şiddetin doğru biçimde belirlenmesine yardımcı olacak, idari, sivil, çocuk korumayla ilgili ve cezai süreçler için kanıtlar sağlayacaktır. Ancak, araştırma sürecinde çocuğun daha fazla zarar görmemesine azami özen gösterilmelidir."

"Şiddet mağduru çocuklara yargı sürecinde, özel durumları, ihtiyaçları, yaşları, cinsiyetleri, varsa engellilik durumları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak; fiziksel, zihinsel ve ahlaki gereksinimlerine özen gösterilerek çocuk dostu ve duyarlı biçimde davranılmalıdır"

Açıklanan uluslararası hukuki belgelerin yanı sıra ulusal mevzuatta yer alan kimi düzenlemelere de kararda rastlanılmamıştır. Örneğin, Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği, 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği, Çocuk İzlem Merkezi ile ilgili 2012/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 236'ncı maddesinde 2019 yılında yapılan değişikliklerle birlikte uygulamaya yön veren 176 sayılı 01.04.2021 tarihli Adli Görüşme Odaları Konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi ve 30.10.2022 tarih ve 170/1 sayılı Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi, idarenin eylem ve davranışlarının uygunluğunun değerlendirilmesi için yol gösterebilecek nitelikte metinlerdir. Kararın "ilgili mevzuat" bölümünde konuyla doğrudan ilişkili güncel uluslararası ve ulusal belgelere yer verilmesi, KDK'ye yönelik parlamento ve kamuoyu desteğini güçlendirerek idareleri tavsiye kararlarına uymaya teşvik edebilecektir.

Başvuru ve Karar Arasında Geçen Süreye İlişkin Değerlendirme

KDK'nin 2022 Yıllık Raporu'nda, kuruma yapılan başvuruların ortalama sonuçlandırılma süresi 54,11 gün olarak belirtilmiştir¹⁰. İncelemeye konu kararda ise başvuru 20.12.2022 tarihinde yapılmışken kararın 16.06.2023 tarihinde, 6 aylık sürenin dolmasına 4 gün kala verildiği görülmektedir. Çocuğun yüksek yararının yaşama geçirilmesinde usule dair güvenceler arasında zaman algısı kavramı da yer almaktadır. Zamanın akışı, çocuklar ve yetişkinler tarafından aynı algılanmadığı için uzun süren karar alma süreçlerindeki gecikmeler, gelişim sürecini yaşayan çocuklar üzerinde özellikle olumsuz etkiler bırakabilir. Bu nedenle, çocukları etkileyen süreçlerin öncelikle ele alınması ve mümkün olan en kısa sürede tamamlanması yerinde olacaktır¹¹. Bununla birlikte KDK'ye yapılan başvuruların üzerinden geçen zamanda, çocukların ihtiyaçlarının değişime uğrayabileceği ve uzun süre tepkisiz kalmanın çocuğa verebileceği zarar değerlendirilmeli; Çocuk Koruma Kanunu'nun 4'üncü maddesinin f bendinde yer alan temel ilke uyarınca çocuklarla ilgili işlemlerde süratli usul izlenmelidir. Açıklanan bilgiler ışığında, KDK tarafından çocuğun yüksek yararı ilkesinin bir gereği olarak, çocuklarla ilgili kararlarda daha hızlı harekete geçme ve çocuk başvurularını önceliklendirme konuları gündeme alınmalıdır.

Resen Harekete Geçme Yetkisizliği Karşısında Özel Rapor Hazırlama Yetkisinin Önemine Dair Tespitler

KDK, Paris ve Venedik Prensipleri'ne aykırı olarak yalnızca başvuru üzerine harekete geçebilmektedir. Kurumun insan hakları ihlallerini resen inceleyip karara varma yetkisi bulunmamaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 2 Numaralı Genel Yorumu da ulusal insan hakları kurumlarının kendi görev alanlarında şikâyet üzerine veya resen çocuk haklarının ihlale uğradığı durumlar hakkında araştırma yapması gerektiğini ifade etmektedir.

KDK'nin 2022 Yıllık Raporu'nun "Beklentiler" bölümünde, ombudsmanların resen inceleme ve soruşturma yapmalarının önemli olduğu vurgulanmış; dünya uygulamalarının büyük çoğunluğunda ombudsmanlık kurumlarının resen harekete geçme yetkisinin olduğu; bu yetkileri kapsamında hapishanelere, çocukların gözetim altında tutuldukları yerlere, psikiyatri merkezlerine, mülteci kamplarına ve benzeri diğer idarelere şikâyete bakılmaksızın düzenli olarak ziyaret gerçekleştirdikleri belirtilmiş; kuruma resen inceleme yetkisinin verilmesinin insan hakları kültürünün yerleşmesine ve toplumun engelli, çocuk ve kadın gibi mağdur kesimlerinin sorunlarına çözüm bulunmasına önemli katkılar sağlayabileceği aktarılmıştır¹².

10 <https://paylasim.ombudsman.gov.tr/dokuman/documentuploads/2022-Yillik-Rapor-web/2022-Yillik-Rapor-web.pdf> (Erişim tarihi: 15.12.2023)

11 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. Çocuğun Yüksek Yararının Birinci Planda Dikkate Alınması Hakkı ile ilgili 14 Numaralı Genel Yorum Madde 93. (2013)

12 <https://paylasim.ombudsman.gov.tr/dokuman/documentuploads/2022-Yillik-Rapor-web/2022-Yillik-Rapor-web.pdf> (Erişim tarihi: 21.12.2023)

Kamu Denetçiliği Kanunu'nda, Kuruma resen inceleme yetkisinin verilmemesi ve bu konuda yasal değişikliğe gidilmesinin Kurum tarafından da dile getirilmesi önemli olmakla birlikte, Kanunun "*Başdenetçinin ve Denetçinin Görevleri*" başlıklı 7'nci maddesinde ve Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 40, 41 ve 48'nci maddelerinde, yıllık rapor beklenmeksizin gerek görülen konularda özel rapor hazırlanabileceği düzenlenmiştir. Bu yetki, yukarıdaki açıklamalar da dikkate alındığında çocuk hakları ihlalleri ile mücadelede etkili bir yöntem olarak kullanılabilir.

Paris Prensipleri'ne göre kurumlar, insan haklarının ulusal düzeydeki durumu konusunda genel olarak ve daha özel konulara ilişkin raporlar hazırlama sorumluluğuna sahiptir. 2 Numaralı Genel Yorum'a göre; ulusal insan hakları kurumları, Sözleşme'nin çocukların yüksek yararını düzenleyen ve çocuklara bakım ve koruma sağlanmasından sorumlu kurumların, hizmetlerin ve tesislerin belirlenen standartlara uygun olmasını sağlama yükümlülüğü getiren 3'üncü maddesine uygun olarak çocukların yerleştirildikleri veya bakım gördükleri yerlere ziyaretler düzenlemeli, raporlar hazırlamalı ve durumun iyileştirilmesine yönelik tavsiyeler geliştirmelidir.

Açıklanan bu yetkinin nasıl kullanıldığına bakıldığında, KDK'nin kurulduğu 2012 senesinden bu zamana kadar 10 tane özel rapor yayımladığı görülmektedir¹³. Bu raporlar incelendiğinde ise yalnızca birinin doğrudan çocuk haklarına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre Aralık 2019'da yayımlanan Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor'da; kuruma konu ile ilgili yapılan başvurular, tavsiye kararları, tavsiye kararlarına karşı idarelerin verdiği cevaplar, ilgili idarelerle yapılan toplantı notları, çocuk tesliminde hak ihlallerinin önlenmesi hakkında yapılan çalıştay çıktıları, araştırmalar, istatistikler ve yurt dışı uygulama örnekleri yer bulmuş ve bu kapsamda KDK'nin konuya ilişkin sonuç ve önerileri aktarılmıştır.

İlgili özel raporun içeriğinin ve yönteminin insan hakları bakımından analizi ile çocuk haklarına uygunluğunun değerlendirilmesi bu çalışmanın kapsamının dışında kalmakla birlikte gelinen aşama, KDK'nin özel raporlar aracılığıyla yarattığı etkiyi görmek bakımından önemle ele alınmalıdır. Zira, 30 Kasım 2021 tarihli 31675 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin tüm maddeler 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'ndan çıkarılarak, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na konuya ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Ardından da 04.08.2022 tarihli ve 31913 sayılı Resmî Gazete'de "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik" yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Özellikle tavsiye kararlarında ve özel raporda yer alan çocuk tesliminin icra tesliminden çıkarılması, çocuk teslim merkezlerinin kurulması, çocuk teslimine ilişkin

13 <https://kdk.gov.tr/Yayinlarimiz/OzelRaporlar> (Erişim tarihi: 21.12.2023)

işlemlerin masrafsız olması, velayet yükümlüsü hakkında gerekli hallerde danışmanlık tedbiri uygulanması ve kişisel ilişkinin engellenmesinin velayetin değiştirilmesi nedenleri arasında sayılması gibi KDK tavsiyeleri mevzuatta doğrudan yerini bulmuştur. KDK özel raporunun yarattığı yasalaşma etkisi, özel rapor hazırlama yetkisinin çocuk haklarının gelişiminde önemli bir basamak olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

KDK Çocuk Hakları Stratejik Planı'nda, yukarıdaki tespite benzer şekilde özel rapor hazırlama yetkisinin, çocuk hakları alanında ilerleme kaydetmek için kullanılabilecek bir araç olduğu ve bu aracın daha sık kullanılabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca KDK'nin özel raporlar aracılığıyla kendi başlarına şikâyetle bulunamayacak kadar dezavantajlı olan çocuklar adına hareket ederek, çocuk haklarıyla ilgili sorunları gündeme getireceği ve bu konudaki kararlılığını ortaya koyacağı belirtilmiştir. Yine aynı stratejik planda, çocukların dezavantajlı olduğu yerlerin tespit edilerek başlatılan özel rapor sayısı gösterge olarak önerilmiş ve 2020 senesinde 3 özel rapor başlatılmasının hedeflendiği açıklanmıştır. Ancak her ne kadar özel rapor yetkisi stratejik planda hassasiyetle ele alınmış ve üzerinde durulmuşsa da halen bu konuda özel çalışmaların yapılmamış olması KDK'yi eleştiriye açık hale getirmiştir.

KDK'nin resen araştırma yetkisizliği engeline takılmak yerine özel rapor yetkisini kullanması çocuk haklarının temini açısından farklı bir boşluğu doldurarak anlam bulmaktadır. Öyle ki KDK, doğrudan çocuklardan ve çocuklar adına diğer kişilerden başvuru alabilen tek kurum olsa da strateji planında da ele alındığı gibi çocukların gizliliklerin korunmasından endişe duymaları, misillemeye maruz kalmaktan korkmaları, başvuruların sonuçlanmasının uzun süreceğine dair inanç geliştirmiş olmaları, ücretsiz başvuru yapabilecekleri konusunda bilgi eksikliği yaşamaları, ciddiye alınmayacaklarını düşünmeleri, damgalanma ya da ailelerinin farklı şekilde etkileneceklerine dair kaygı içinde olmaları olağandır. Bu tür nedenlerle çocukların başvuru mekanizmalarını etkili şekilde kullanabileceklerini düşünmek gerçekçi bir yaklaşım değildir ve sayılan bu zorlukların ancak ve ancak çocukların sesini duyurabilmek için gösterilecek ek çabalarla giderilebileceği açıktır.

Açıklandığı üzere çocukların cinsel istismarı gibi önemli bir konuda, KDK'nin özel rapor yetkisini kullanmasının çocuklara yönelik hak ihlallerinin önlenmesi bakımından etkili olacağı, KDK'nin çocuk haklarının temininden yana kararlılığını göstererek ilgili idareleri tavsiye kararını uygulama yönünde harekete geçirebileceği gerçeği yok sayılmamalıdır. Paris Prensipleri'ne, Venedik İlkeleri'ne ve 2 Numaralı Genel Yorum'a aykırı olarak KDK'nin resen inceleme yetkisi olmaması karşısında, bu yetkisi genişletilene kadar özel rapor yetkisini daha çok kullanması gerekliliği değerlendirilmelidir.

Kararın Dezavantajlı Gruplara Etkisine İlişkin Tespitler

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "İyi yönetim ilkeleri" başlıklı 6. maddesi uyarınca KDK, idarelerin iyi yönetim ilkelerine uygunluğunu incelerken bu ilkeler arasında sıralanan ayrımcılığın

önlenmesi ve eşitlik ilkelerini dikkate almalıdır ve bu kapsamda KDK'nin dezavantajlı çocuklar bakımından ayrıca değerlendirme yapması gerekliliği açıktır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 2 Numaralı Genel Yorumu'na göre, ÜİHK'lar başta en güç ve dezavantajlı durumdakiler olmak üzere bütün çocuklara ulaşmak için çaba göstermelidir. Komite, dezavantajlı çocuk kesimleri arasında bakım veya gözetim altında tutulanlar, yerli ve azınlık gruplara mensup olanlar, engelliler, yoksulluk içinde yaşayanlar, göçmen ve mülteci durumunda olanlar, sokakta yaşayanlar ve kültür, dil, sağlık ve eğitim gibi alanlarda özel gereksinimleri olan çocuklar bulunduğunu sayılanlarla sınırlı olmamak kaydıyla belirtmektedir. İncelemeye konu karara bakıldığında; başvuru, başvurunun araştırılması, kararın içeriği ve kararın yayımlanması aşamalarında, dezavantajlı çocuklar bakımından bir değerlendirme yapılmadığı ve bu yönüyle kararın eksiklikler barındırdığı anlaşılmaktadır.

Başvurunun kim tarafından yapıldığı karar içeriğinden anlaşılmasa da dezavantajlı çocukların kuruma başvuru konusunda güçlüklerle karşılaşabildiği bilinmektedir. Bu kapsamda, 2018-2023 yılları için hazırlanan KDK Çocuk Hakları Stratejisi Uygulama Takvimi'nde "mülteciler ve diğer dezavantajlı çocuklar için şikayet süreçlerinde özel değişiklikler yapılması" uygulanması planlanan bir faaliyet olarak belirtilmiştir. Göçmen ve Türkçeyi konuşamayan çocukların dil sorunu sebebi ile kendilerini rahatça ifade edememeleri nedeniyle her türlü istismar riskine açık olmaları karşısında bu çocukların şikâyetlerini rahatça dile getirmeleri adına farklı bir sistem geliştirilmesi gerekliliği dikkate alınmalıdır¹⁴.

İncelemeye konu kararın değerlendirme, gerekçe ve karar bölümlerine bakıldığında da başvurunun dezavantajlı çocuklar açısından ele alınmadığı görülmektedir. KDK'nin ilgili idarelerden başvuruya konu ÇİM'lerin işleyişi ile ilgili iyileştirmeye ihtiyaç olup olmadığının tespiti amacıyla bilgi ve belge talebinde bulunduğu ve bu amaçla idarelere birtakım sorular yönelttiği anlaşılmaktaysa da bunlar arasında dezavantajlı çocuklara özgülenmiş bir soru ya da talebe yer verilmemiştir. Kararın ilgili mevzuat bölümünde ise Sözleşme'nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 2. maddesine yer verilmeyle yetinilmiş ve bunun dışında dezavantajlı çocuk grupları açısından bir inceleme ve değerlendirme yapılmamıştır.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyin 22 Temmuz 2005 tarih ve 2005/20 sayılı toplantısında kabul edilen Çocuk Mağdurların ve Çocuk Suç Tanıklarının Dâhil Olduğu Meselelere İlişkin BM Adalet Rehberi'nde, çocuk mağdurlara ve ailelerine sunulan destek hizmetleri ile adalet sürecinin çocuğun yaşına, isteklerine, anlayışına, cinsiyetine, cinsel yönelimine, etnik, kültürel, dini, dilsel ve sosyal geçmişine, kastına, sosyo-ekonomik durumuna ve göçmenlik veya mültecilik durumuna ve ayrıca sağlık, yetenekler ve kapasiteler dahil olmak üzere çocuğun özel ihtiyaçlarına duyarlı olması

¹⁴ Kahraman, Nilgün. "Çocuk Haklarının Korunmasında Çocuk Ombudsmanlığının Önemi: Norveç Ve Türkiye Çocuk Ombudsmanlığı Karşılaştırması." Akademik Yaklaşımlar Dergisi 11.2 (2020): 185-203.

ve profesyonellerin bu tür farklılıklar konusunda eğitim almaları gerektiği ifade edilmiştir¹⁵. Tavsiye kararının içeriğinde yer alabilecek böylesi bir tespitin, ilgili idarelerin konuya ilişkin atacağı adımlarda dezavantajlı çocukları gündemlerine almalarını teşvik edebileceği gerçeği göz ardı edilmiştir.

Tüm bunlarla birlikte kararların çocukların erişimine açık olmadığı görülmektedir. Karar, KDK'nin web sitesinin kararlar bilgi bankasında yer alsa da, KDK çocuk sitesine¹⁶ eklenmemiş, çocuk dostu versiyonu yayımlanmamış ve Türkçe dışındaki dillere de çevrilmemiştir. Tüm çocukların ve dezavantajlı kesimlerin karara erişimlerini sağlayacak imkanların yaratılması gerekmektedir.

Ulusal insan hakları kurumlarına başvuruların genellikle eğitimli, orta yaşlı, çalışan erkekler tarafından yapıldığı; engellilik, resmi dili bilmeme, okuryazar olmama, nörogerişimsel farklılıklar gibi durumlar yaşayan kişilerin hem kurumları tanımamaları hem de erişim gücünü yaşamaları nedeniyle seslerini duyuramadıkları bilinmektedir¹⁷. KDK'ye yapılan başvurulara bakıldığında bu istatistikler doğrulanmaktadır. Buna göre, 2022 yılında yapılan başvurular incelendiğinde, erkekler tarafından 13.455 başvuru yapılmışken kadınlar tarafından yalnızca 3.491 başvuru yapıldığı; yaş grubu dağılımına göre incelendiğinde de, en fazla başvurunun %30,74 ile 35-44 yaş aralığındaki başvurular tarafından gerçekleştirildiği, çocuklardan gelen 153 başvurunun ise toplam başvurular arasında %0,86'a karşılık geldiği görülmektedir¹⁸. Bir önceki başlıkta açıklandığı üzere, KDK'nin resen harekete geçme yetkisi bulunmadığından kesişimsel ayrımcılık (toplumsal cinsiyet eşitsizliği, göç, engellilik vb. nedenlerle) yaşayabilen ve de destek mekanizmalarına ulaşmakta güçlük yaşayan grupların başında gelen çocuklar için ayrıca değerlendirme yapması ve özel rapor hazırlama yetkisini kullanması çocukların adalete erişimleri adına önemli bir destek hattı sağlayabilecektir.

Alınan Kararın İçeriğine İlişkin Tespitler

Paris Prensipleri'ne göre ulusal kurum; yürürlükteki yasaları, idari hükümleri, buna ek olarak yasa taslak ve tasarılarını inceler, bu düzenlemelerin temel insan hakları ilkelere uygun olmasını sağlamak amacıyla uygun bulunduğu tavsiyelerde bulunur; gerekli olması halinde, yeni bir yasa hazırlanmasını, yürürlükteki yasanın değiştirilmesini, yeni idari tedbirlerin alınmasını veya var olanların değiştirilmesini tavsiye eder. Bu standartlar doğrultusunda, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 32. maddesine göre inceleme ve araştırma

15 <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf> (Erişim tarihi: 17.12.2023)

16 <https://kdkcocuk.gov.tr/>

17 Naomi Creutzfeldt, Nick O'brien ve Marek Nowicki. Ombudsmanlıklar Hakkında Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu İçin Eylem Önerileri ve Ombudsmanlık ile Kamu İdarelerine Yönelik Rehber İlkeler. İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi, Avrupa Konseyi, Ağustos 2021.

18 Bakınız Tablo 2 ve 3: <https://paylasim.ombudsman.gov.tr/dokuman/documentuploads/2022-Yillik-Rapor-web/2022-Yillik-Rapor-web.pdf> (Erişim tarihi: 21.12.2023)

sonucunda şikâyetin yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde tavsiye kararı verilir. Kararda idare hakkında hatalı davranıldığına kabulü, zararın tazmini, işlem yapılması veya eylemde bulunulması, mevzuat değişikliğinin yapılması, işlemin geri alınması ve kaldırılması, değiştirilmesi veya düzeltilmesi, uygulamanın düzeltilmesi, uzlaşmaya gidilmesi, tedbir alınması gibi tavsiyelerden bir veya birkaçına yer verilir. Ayrıca kurum, birinci fıkrada yer alan tavsiyeler dışında başka bir tavsiye kararı da verebilir.

KDK'nin analize konu edilen kararının içeriği, çalışmanın giriş bölümünde aktarılmıştır. KDK'nin yönetmelik düzenlenmesi gerekliliğine vurgu yapan tavsiye kararı, bu ihtiyacın görülmesi önemli bir boşluğu dolduracak niteliktedir, ayrıca yönetmelik hazırlıkları sırasında sivil toplum örgütlerinden görüş alınması yönündeki tavsiye kararının iş birliğine zemin hazırlayan güçlendirici etkisi gözden kaçırılmamalıdır. Kurumun, ilgili şikâyetin yerinde olduğu kanaatine varması olumlu bir gelişme olmakla birlikte 5 maddelik tavsiye kararında ağırlıklı olarak Çocuk İzlem Merkezleri Yönetmeliği'nin çıkarılması hususuna vurgu yapması, başvuru konusu edilen "çocukların ÇİM'lerdeki temel gereksinimlerin karşılanmaması" sorununa yönelik daha hızlı çözümlere odaklanılmasının önüne geçebilecek mahiyettedir. Yönetmelik hazırlanana kadar çocukların acil ihtiyaçlarına çözüm bulacak; yüksek yararlarını, yaşama ve gelişme hakları ile şiddetten korunma haklarının temini gibi acil ihtiyaçlarına çözüm bulacak tavsiye kararları verilebilmesi mümkündür. Tavsiye kararı içeriğinde, mevcut uygulamanın düzeltilerek çocuklarla ilgili eylemde bulunacak idarelerle ve bu konuda yönetmelik çıkana kadar tedbir alabilecek idarelerin gösterilmesi şüphesiz çocukların gündelik hayatına yansıyan daha etkili bir karar olabilecektir.

Karar içeriğinde, Sağlık Bakanlığında gelen yanıtta, ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulunun 2012 yılında aldığı kararda, çocuğun ÇİM'de bulunduğu süre içerisinde tıbbi bakımının ÇİM'in bağlı bulunduğu hastane tarafından, aynı ihtiyaçlarının ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından karşılanacağı belirtilmiştir. Yine Sağlık Bakanlığı tarafından çocuğun aynı ihtiyaçlarının Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından karşılanmadığı durumlarda ÇİM'in bağlı bulunduğu hastane tarafından ilgili ihtiyaçların karşılanmasına destek olunduğu da ifade edilmiştir. Bu açıklamalar da dikkate alındığında, çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmadığı bir tıbbi bakımın mümkün olamayacağı da gözetilerek Sağlık Bakanlığına yönelik, yönetmelik çıkana kadar bu konuda gerekli işlemlerin yapılması ve tedbirlerin alınması yönünde tavsiye kararı verilebileceği düşünülmektedir.

Başka bir kararın İçişleri Bakanlığı yönünden verilebileceği de değerlendirilmelidir. Başvurucu, İçişleri Bakanlığını şikayet edilen idareler arasında göstermese de Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 20/3'üncü maddesine göre şikâyet edilen idarenin yanlış gösterilmesi durumunda kurum, resen doğru idareyi belirleyerek inceleme aşamasına geçebilir. Cinsel istismar şüphesi ile ilgili yürütülen suç soruşturmalarının Emniyet Genel Müdürlüğü

ile ilgili doğrudan ilgisi nedeniyle başvuruya konu idarelerin arasına İçişleri Bakanlığının eklenmesi de mümkündür. Zira istismara ve suça maruz kalan çocuklarla ilgili işlemler, İl Emniyet Müdürlüklerinde Çocuk Şube Müdürlüğü ve İlçe Emniyet Müdürlükleri/Amirliklerinde Çocuk Büro Amirliği düzeyinde kurulan polis ihtisas birimleri aracılığıyla yürütülmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği hükümlerine göre çocuk polisi, korunmaya muhtaç olduğundan şüphe edilen, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen ve suça maruz kalan çocukların muhafazasını sağlamak ile görevlidir. Aynı Yönetmelik'te, muhafaza altındaki çocuğun, barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamanın ve gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmanın da Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube/Bürolarında, Sosyal Hizmet Büro/Kısım Amirliklerince yerine getirilmesi gerekliliği düzenlenmiştir. KDK ise tavsiye kararı verirken İçişleri Bakanlığının bu görev alanını değerlendirmemiştir.

Son olarak ÇİM'lerle ilgili önemli bir hatırlatma yapma ihtiyacı duyulmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 2023 tarihindeki sonuç gözlemlerinde, çocuk mağdurlara destek ve hizmet vererek çocuk dostu ve çok disiplinli soruşturmalar sağlayan Çocuk İzlem Merkezlerinin, sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar gibi profesyonellerin sayısını ve kapasitesini artırmak da dahil olmak üzere yeterli kaynaklara sahip olmalarını ve taraf devlet genelinde geniş bir kapsama alanı oluşturmalarını sağlayarak etkinliğini güçlendirmesi gerektiği belirtilmiştir. Komitenin sonuç gözlemlerinde yer aldığı üzere ÇİM'lerle ilgili sorunlar, çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin bütçe tartışmalarının ötesindedir. Bu çalışmanın sınırlılığını aştığından uygulamada çocukların maruz kaldığı iki önemli soruna değinmekle yetinilecektir:

- CMK'nin 236'ncı maddesinin 5'inci fıkrasına 2019 yılında getirilen düzenleme ile ÇİM'lerin nitelikli cinsel istismar suçu bakımından görev yapan merkezler olduğu anlamını taşıyan hüküm, uygulamada sorunlara yol açmaktadır. Bu düzenleme, uygulamacılara çocukların beyanları alınırken maruz kalınan suçun basit ya da nitelikli cinsel istismar olması arasında ayrıma gidilmesi gerekliliğini düşündürmektedir. Bu nedenle savcı ya da polis, çocukların beyanlarının alınacağı yeri belirlemek amacıyla suç vasfını tespit etmeye odaklanan kayıt dışı soruları çocuklara sorabilmekte ve buna göre ÇİM'e sevk işlemlerini gerçekleştirmektedir. Her ne kadar 2012/20 sayılı ÇİM konulu Başbakanlık Genelgesi ile 30.10.2022 Tarih ve 170/1 Sayılı Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi çocukların cinsel istismar suçuna yönelik ÇİM yönlendirmesinin esas olduğunu belirtse de çocuklardan ayak üstü şekilde suç vasfını öğrenmeye çalışarak inisiyatif ile ÇİM'e yönlendirme yapmak, çocukların ikincil travmalarına sebebiyet verdiği gibi etkili soruşturma yükümlülüğünün de ihlaline neden olmaktadır.
- ÇİM uygulamasındaki başka bir sorun, TCK'nin 102'nci maddesinde yer alan

nitelikli cinsel saldırı suçunda mağdur beyanlarının CMK 236/6'ya eklenen hükmüyle, 236/5 maddesinin tabii olduğu usulle alınacağı belirtilmesi hakkındadır. CMK'nin Geçici 5.'inci maddesine göre "236'ncı maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında yapılan düzenleme uyarınca kurulması gereken merkezler, en geç 1/9/2020 tarihine kadar faaliyete geçirilir. Bu tarihe kadar mevcut uygulamaya devam olunur." denmektedir. Ancak KDK karar tarihinde, geçici maddenin üzerinden 3 seneye yakın zaman geçmiş olmasına rağmen ilgili merkezler halen kurulamamıştır. Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan 31.10.2022 tarihli 170-1 sayılı genelge ile TCK 102/2'de düzenlenen nitelikli cinsel saldırı suçlarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda, mağdur beyanının mutlaka Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan ve bu işlemlere yönelik hizmet veren merkezlerde, bu merkezlerin bulunmadığı yerlerde ise ÇİM'lerde yerine getirilmesi, yine TCK 102 ve 103'ncü maddelerinin birinci fıkralarında düzenlenen cinsel saldırı ve cinsel istismar suçlarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda mağdur beyanının öncelikle ÇİM veya Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan ve bu işlemlere yönelik hizmet veren merkezlerde alınması gerektiği ifade edilmiştir¹⁹. Açıklanan bu durum, mevcut ÇİM'lerde ciddi bir yoğunluğa neden olmakta ve çocukları ikincil travmalardan korumak için getirilen düzenlemelerin gerekli yatırımlar yapılmadığında işlevsizleşerek hak kayıplarına yol açabildiğini göstermektedir.

Açıklanmaya çalışıldığı üzere, idarelerden kaynaklanan uygulama sorunlarının yoğun yaşandığı çocukların cinsel istismarı gibi önemli bir konuda, KDK tarafından tavsiye kararı verilmesi umut verici olmakla birlikte, KDK'nin yetkilerini kullanarak inceleme ve araştırma süreçlerini derinleştirmesi tavsiye kararının içeriğini genişletilebilir. Böylece ilgili idarelerin parlamento ve kamuoyu karşısındaki sorumlulukları arttırılarak tavsiye kararına uymaları yönünde daha çok çaba sarf etmeleri mümkün hale gelebilir.

Kararın Yayınlanmasına İlişkin Tespitler

KDK Çocuk web sitesinde yer alan kararlar bölümünde, KDK'nin çocuklarla ilgili farklı alanlarda verdiği kararların bütüncül bir şekilde sunulması hedefi gözetilerek 2013-2020 yılları arasında çocuk hakları alanında yapılan çalışmalar sonucunda verilen ve yıllık raporlardan derlenen karar örneklerinin yayımlandığı raporun bağlantısı yer almaktadır²⁰. Bu rapor dışında, kararlar sekmesinde çocuklara özgü olarak hazırlanan kimi karar özetleri de yer almaktadır ve buna göre en son 2021/6111 numaralı başvuru hakkında verilen 06.08.2021 tarihli tavsiye kararının yayımlandığı görülmektedir. KDK Çocuk web sitesinde, 2 yılı aşkın süredir yeni karar yayımlanmadığı gibi incelemeye konu ÇİM kararının da çocuk dostu versiyonunun yaygınlaştırılmadığı anlaşılmakta-

19 <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/170-1-nolu-genelge-8059639418-02-11-20221-48-pm.pdf> (Erişim tarihi: 17.12.2023)

20 <https://www.kdkcocuk.gov.tr/kararlarimiz> (Erişim tarihi: 17.12.2023)

dır. İlgili karara yalnızca KDK web sitesindeki kararlar başlığından erişilebilmektedir. Analize konu karar, çocuklar açısından görünür olmadığı gibi çocuklar için hazırlanmış versiyonu da bulunmadığından çocuklar için anlaşılır değildir. Çocuk Hakları Stratejik Planı'nda, Türkiye'de çocuk hakları alanında farkındalık oluşturulmasına ilişkin stratejik öncelik gerekçelendirilirken, çocukların kamu idareleriyle ilgili deneyimlerin kısıtlılığına vurgu yapılarak KDK'nin iyi uygulamalarını tanıtmanın, başvuruda bulunmaktan çekinen çocukların kaygılarını giderebileceği ifade edilmiştir. Çocuk haklarını koruyan kararların duyurulması iyi örnekler arasında sıralanırken, kararların çocuk ve ailelerin anlayabilecekleri dilde kaleme alınmasının her kuşaktan çocuk ve ailenin çocuk haklarını öğrenmesine hizmet edeceği belirtilmiştir. Yine, çocukların haklarıyla ilgili kararların KDK'nin çocuk sayfalarında yayınlanması; Çocuk Hakları Sözleşmesine uygun bir şekilde uygulanması ve Türkiye'de çocuk hakları alanında farkındalık oluşturulması stratejik önceliklerinin birinci aşama faaliyetleri arasında sıralanmıştır. KDK tarafından benimsenen bu hedeflere uyumlu davranılması için kararın çocuk dostu versiyonunun hazırlanarak KDK çocuk sitesinde yayınlanması ve duyurusunun yapılması gerekmektedir. Komite, Türkiye hakkında 2023 senesinde açıkladığı sonuç gözlemlerinde, KDK'nin ülke genelinde çocuklar arasındaki görünürlüğünün sağlanması için adımlar atması gerektiğini belirtmiştir. Gerek Komitenin sonuç gözlemleri gerekse stratejik plandaki yol haritası gözetilerek Kurumun çocuklar nezdinde bilinirliğinin ve erişilebilirliğinin artırılması sağlanmalıdır.

Sonuç

KDK, çocuk hakları stratejisinde, stratejik öncelikleri arasında Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun olarak çocuk haklarının hayata geçirilmesi ve Türkiye'de çocuk hakları alanında ilerleme kaydedilmesi hedeflerini saymıştır. Bu kapsamda, KDK'nin çocuk haklarını ihlal eden durumlara ve uygulamalara son verilmesinde öncü kurum olacağı, çocuk haklarını ihlal eden durumlara ve uygulamalara son verilmesinde etkin çalışma yürüteceği; ayrıca çocuk haklarının tam anlamıyla korunmasını engelleyen durumların önlenmesi ve sistematik engellerin ortadan kaldırılmasına öncülük ederek etkin bir rol üstleneceği belirtilmiştir.

Çocuk ombudsmanlıkları, çocuk haklarının uygulanmasını amaçlayan, çocuk hakkı ihlallerini tespit eden, çocuğun yanında taraf olan, çocuklarla ilgili veri toplayıp raporlama yaparak kamuoyu baskısı oluşturan kurumlardır²¹. Türkiye'de, çocukların adalete erişimlerinin önündeki engeller ve çocukların istatistiklere de yansıyan durumları dikkate alınarak resen harekete geçebilecek, bağımsız bir çocuk ombudsmanlığının kurulmasının ihtiyaç olduğu düşünülmekte; KDK içerisinde çocuk şikayetleri ile ilgilenen özel bir birimin kurulması ve uzmanlaşmanın artırılması da önerilmektedir²².

21 Işıkçı, Yasemin Mamur, "Türkiye'de Çocuk Refahı İçin Çocuk Ombudsmanlığı Önerisi", Journal Of Emerging Economies And Policy, Vol.1, Aralık 2016, S.125-135.

22 Dilaveroğlu, Arzu. "Çocuk Haklarının Korunmasında Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Rolü." Ombudsman Akademik 8.15 (2021): 103-133.

KDK'nin hem çocuklardan hem de menfaat şartı aramaksızın herkesten çocuk hakları alanında başvuru alması, çocuk hakları alanındaki savunuculuk faaliyetlerini güçlendirebilecek çok olumlu bir adımdır. İlgili karar analizi de gerek KDK'nin kendini konumladığı öncü rol gerekse de uluslararası standartlar açısından yükümlülükleri dikkate alındığında, KDK'nin geliştirilebilecek yönlerini gösterebilmeyi hedeflemiştir. Bu kapsamda karar analizi içeriğinde, KDK'nin uluslararası standartlar çerçevesinde gelen başvuru ile ilgili inceleme ve araştırma süreçlerine bakıldığında, karar verirken yerinde inceleme, tanık ve ilgili kişi ile bilirkişi dinleme yetkilerini kullanmadığı, dezavantajlı gruplar hakkında değerlendirme yapmadığı ve çocuklara danışmadığı görülmüştür. Ayrıca karar analizinde, KDK tarafından inceleme ve araştırma yetkisinin ve mevzuat derlemesinin başvuru konusuna daha uygun şekilde kullanılması, sivil toplum örgütleri ile ilişkilerin geliştirilmesi, çocuklarla ilgili başvuruların önceliklendirilmesi, dezavantajlı grupların kuruma erişmesi için tedbirler alınması, tavsiye kararlarının genişletilmesi, çocuk katılımının sağlanması, kararların çocuk dostu versiyonlarının yaygınlaştırılması ve resen inceleme yetkisi olmaması karşısında özel rapor hazırlama yetkisinin kullanılması gibi konularda öneriler geliştirilmiştir.

Unutulmamalıdır ki, çocukların gelişim aşamaları nedeniyle insan hakları ihlallerine daha açık olması, görüşlerinin yeterince dikkate alınmaması, siyasal süreçlerde yer alamamaları, yasal yollara başvurma konusunda güçlüklerle karşılaşmaları ve kendi haklarını savunan kuruluşlara ulaşma şanslarının sınırlı olması gibi nedenler çocukların insan haklarına ayrıca özel önem verilmesinin gerekçesidir²³. Dezavantajlı çocuklar açısından ise sıralanan nedenler daha katmanlıdır. Bu nedenlerle, KDK gibi ulusal insan hakları kurumlarının devletlerin çocuklara karşı olan yükümlülüklerini bağımsız şekilde izleyerek çocuk haklarına saygı gösterilmesi için mümkün olan tüm çalışmaları yapmaları gerekmektedir.

23 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. "Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının Çocuk Haklarının Yaygınlaştırılmasındaki Ve Korunmasındaki Rolü" Başlıklı 2 Numaralı Genel Yorumu. (2002).

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir